आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 24

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् - प्राकृतवाङ्मये नाट्यशास्त्रेषु सामाजिकतत्त्वानि नाट्यशास्त्रमूल्योपेततया बहुलायन्ते तेषां परिज्ञानेन छात्राः नटनादिकलानैपुण्यं प्राप्नुवन्ति।

कक्षा	सत्रार्धम्	पत्रकोड	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	यूनिट	कालांश
आचार्य-द्वितीयवर्षम्	तृतीयम्	DSCC 24	**नाट्यशास्त्रीयाध्ययनम्**	4	4	80
		यूनिट I	प्राकृतवाङ्मये नाट्यशास्त्रीयबीजानि, भरतमुनेः नाट्यशास्त्रे प्राकृततत्त्वम् नाट्यशास्त्रीयप्राकृतवाङ्मयः तत्समीक्षणञ्च । नाट्यशास्त्रेषु लोकभाषिकतत्त्वं तस्य च प्राकृतेऽनुप्रयोगः ।	1	1	16-20
		यूनिट II	नाट्यशास्त्रे प्राकृतभाषाविधानम्, तत्र प्राकृतस्य लक्षणम्, भाषायाः चत्वारो भेदाः, प्राकृतनाटकेषु पात्रयोजना, लोकभाषाणां च योगदानम् ।	1	1	16-20
		यूनिट III	नाट्यशास्त्रीय प्राकृतभाषाणां निर्देशः, नाट्यशास्त्रस्य सप्तदशाध्यायस्य पाठनाभ्यासः समीक्षणञ्च (श्लोक सं. 1-58 पर्यन्तम्)	1	1	16-20
		यूनिट IV	नाट्यशास्त्रीयध्रुवाविधानम्, प्राकृतछन्दोविधानम् प्रमुखछन्दसां ज्ञानम् (नाट्यशास्त्रस्य द्वात्रिंशाध्यायस्य छन्दांसि) तन्वी, विद्युद्भ्रान्ता, कमलमुखी, घनपङ्क्ति, विमला, शालिनी, विजया, नलिनी, कामिनी, पङ्क्ति	1	1	16-20

पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।

पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः ।

सङ्गतिः - लोकजीवने नटनकौशलस्य प्रदर्शनार्हता छात्रेषु संवर्धेत ततश्च तदध्ययनाभ्यासः सङ्गतिं बिभर्ति।

फलितांशः - नाट्यभावानां परिज्ञानावाप्य छात्राः स्वव्यवहारे उपयोगितत्त्वानां सम्मेलनं कृत्वा उत्तमव्यक्तित्वविकासे सफलाः भविष्यन्तीति।

परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च

मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)

परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते ।

निर्धारितपाठ्यग्रन्थौ - 1- नाट्यशास्त्रम् (भरतमुनिप्रणीतम्) संपादक – पंडित केदार नाथ, प्रकाशक – भारतीय विद्या प्रकाशन, वाराणसी, उत्तरप्रदेश संस्करण 1998

2- नाट्यशास्त्रम् - प्रथमखण्ड, काव्यलक्षणखण्ड, अध्याय 17, संपादक – आचार्य रेवाप्रसाद द्विवेदी, प्रकाशन – भारतीय उच्च अध्ययन संस्थान, शिमला, हिमाचलप्रदेश 2005

सहायकसन्दर्भग्रन्थः - 1. प्राकृत भाषा एवं साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास, डॉ. नेमिचन्द्र शास्त्री, तारा बुक डिपो, वाराणसी, उत्तरप्रदेश 1988

2. नाट्यशास्त्र में प्राकृत सन्दर्भ, डॉ. सुदर्शन मिश्र, प्राकृत-अध्ययन-शोध-केन्द्र, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, जयपुर परिसर, जयपुर, राजस्थान, 2013

प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च ।

आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 25						
पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् - कथासाहित्ये निहितकथानां परिज्ञानेन छात्राः नैतिकमूल्यानि सामाजिकसांस्कृतिकधार्मिकतत्त्वानि च ज्ञातुं पारयन्ति।						
कक्षा	**सत्रार्धम्**	**पत्रकोड**	**पाठ्यक्रमविवरणम्**	**क्रेडिट**	**यूनिट**	**कालांश**
आचार्य-द्वितीयवर्षम्	तृतीयम्	DSCC 25	**प्राकृतकथासाहित्यम्**	4	4	80
		यूनिट I	प्राकृतकथासाहित्यस्य परिचयः, लक्षणम्, अङ्गानि, कथाभेदाः तत्समीक्षणञ्च, अनुपलब्धकथासाहित्यम्।	1	1	16-20
		यूनिट II	ज्ञातृधर्मकथाङ्गस्य परिचयः, कथायाः मूलतत्त्वानि।	1	1	16-20
		यूनिट III	उदकज्ञात-अध्ययनम् इति द्वादशाध्ययनस्य पठनाभ्यासः समीक्षात्मकमध्ययनञ्च।	1	1	16-20
		यूनिट IV	उत्तराध्ययनस्य नमिप्रवज्यासंवादकथायाः अध्ययनम्।	1	1	16-20
पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।						
पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः।						
सङ्गतिः - कथावाङ्गमस्य मूलस्रोतांसि वाङ्मये कुत्र-कुत्र सन्तीति परिज्ञानाय सङ्गतिरवधेयाऽस्य पत्रस्य।						
फलितांशः - प्राकृतकथावाङ्मयस्य सामर्थ्यं तत्प्रभावश्च सम्प्रति कथं हितकारित्वं भजति तथा नवीनसाहित्यसर्जने सहायकमस्तीति ज्ञात्वा छात्राः स्वबुद्धेः विकासं कर्तुमर्हन्ति।						
परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च						
मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)						
परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते।						
निर्धारितपाठ्यग्रन्थः - 1. ज्ञाताधर्मकथांगसुत्तं , संपादक – युवाचार्य श्री मधुकर मुनि, आगम प्रकाशन समिति, श्रीब्रज मधुकर स्मृति भवन, पीपलिया बाजार, ब्यावर (राजस्थान) 2. उत्तरज्झयणाणि, वाचना प्रमुख – आचार्य तुलसी, संपादक – आचार्य महाप्रज्ञ, प्रकाशक – जैन विश्वभारती, लाडनूँ, राजस्थान 3. प्राकृत भाषा एवं साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास, डॉ. नेमिचन्द्र शास्त्री, तारा बुक डिपो, वाराणसी, 1988						
सहायकसन्दर्भग्रन्थः - 1. प्राकृतसाहित्य का इतिहास, डॉ. जगदीशचन्द्र जैन, चौखम्बा प्रकाशन वाराणसी, उत्तरप्रदेश 1985 2. ज्ञाताधर्मकथांगसुत्तं- सम्पादक-आचार्य तुलसी, एवं आचार्य महाप्रज्ञ, प्रकाशक- जैनविश्वभारती लाडनूँ, राजस्थान						
प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च।						

<table>
<tr><td colspan="7" align="center">आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 26</td></tr>
<tr><td colspan="7">पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् - शौरसेनीप्राकृतवाङ्मये दर्शनशास्त्रीयतत्त्वानि निगूहितानि सन्ति, तद्दृष्ट्यासाहित्यमिदं प्राचीनतमम्, तदध्ययनेन बंधमुक्त्योः जीवनमूल्यानि अधिगम्यन्ते।</td></tr>
<tr><th>कक्षा</th><th>सत्रार्धम्</th><th>पत्रकोड</th><th>पाठ्यक्रमविवरणम्</th><th>क्रेडिट</th><th>यूनिट</th><th>कालांश</th></tr>
<tr><td rowspan="5">आचार्य-
द्वितीयवर्षम्</td><td rowspan="5">तृतीयम्</td><td>DSCC 26</td><td align="center">शौरसेनीप्राकृतम्</td><td>4</td><td>4</td><td>80</td></tr>
<tr><td>यूनिट I</td><td>शौरसेनीप्राकृतस्य क्षेत्रम्, शौरसेनीप्राकृते लोकभाषाणां प्रभावः, शौरसेनीप्राकृतस्य मूलतत्त्वानि, शौरसेनीप्राकृते भाषावैज्ञानिकतत्त्वानि।</td><td>1</td><td>1</td><td>16-20</td></tr>
<tr><td>यूनिट II</td><td>शौरसेनीप्राकृतस्य साहित्यम्, छक्खंडागमसुत्तस्य परिचयः, कसायपाहुडसुत्तस्य परिचयः।</td><td>1</td><td>1</td><td>16-20</td></tr>
<tr><td>यूनिट III</td><td>शौरसेनीप्राकृतस्य टीकासाहित्यम्, वीरसेनाचार्यकृतधवला-जयधवला- महाधवलाटीकानां परिचयः।</td><td>1</td><td>1</td><td>16-20</td></tr>
<tr><td>यूनिट IV</td><td>रयणसारस्य 1-76 गाथापर्यन्तं पाठाभ्यासः समीक्षणञ्च।</td><td>1</td><td>1</td><td>16-20</td></tr>
<tr><td colspan="7">पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।</td></tr>
<tr><td colspan="7">पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः ।</td></tr>
<tr><td colspan="7">सङ्गतिः - पुराभारतीयभाषाणां तत्त्वाधिगमः तत्र शौरसेनीप्राकृतावबोधेन सङ्गतिः।</td></tr>
<tr><td colspan="7">फलितांशः - शौरसेनीसाहित्यपरिचयेन छात्राः समग्रभारतीयसाहित्येन सह सम्बन्धं स्थापयितुं समर्थाः स्युः ।</td></tr>
<tr><td colspan="7">परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च</td></tr>
<tr><td colspan="7">मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)</td></tr>
<tr><td colspan="7">परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते ।</td></tr>
<tr><td colspan="7">निर्धारितपाठ्यग्रन्थाः - 1. षट्खण्डागम परिशीलन (प्रस्तावना) - पं. बालचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, दिल्ली, 2011
2. षड्खण्डागम की शास्त्रीय भूमिका- प्रो. धर्मचन्द्र जैन, जबलपुर, मध्यप्रदेश
3. रयणसारो, आचार्य कुन्दकुन्द, अनुवादक- आर्यिका स्याद्वादमति माता जी, भारतवर्षीय अनेकान्त विद्वत्परिषद्, सोनागिर, मध्यप्रदेश
4. कसायपाहुडसुत्तं- आचार्य गुणधर विरचित, सं.- डॉ. धर्मेन्द्र कुमार जैन, प्राकृत-अध्ययन-शोध-केन्द्र, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, जयपुर परिसर, जयपुर, राजस्थान, 2013</td></tr>
<tr><td colspan="7">सहायकसन्दर्भग्रन्थौ - 1. प्राकृत भाषा एवं साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास, डॉ. नेमिचंद्र शास्त्री, तारा बुक एजेन्सी, वाराणसी, 1988
2. रयणसारो, आचार्य कुन्दकुन्द, संपादक - डॉ. धर्मेन्द्र कुमार जैन, प्रकाशक – प्राकृत अध्ययन शोध केन्द्र, राष्ट्रिय संस्कृत संस्थान, जयपुर परिसर, जयपुर, राजस्थान, 2013</td></tr>
<tr><td colspan="7">प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च ।</td></tr>
</table>

आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 27

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् - अपभ्रंशभाषायां बहुकाव्यकथाग्रन्थाः सामाजोपयोगिनो विद्यन्ते, तेषां परिज्ञानेन छात्राः साहित्यदृष्ट्या सुदृढाः भवन्ति।

कक्षा	**सत्रार्धम्**	**पत्रकोड**	**पाठ्यक्रमविवरणम्**	**क्रेडिट**	**यूनिट**	**कालांश**
आचार्य-द्वितीयवर्षम्	तृतीयम्	DSCC 27	**अपभ्रंशसाहित्यम्**	4	4	80
		यूनिट I	अपभ्रंशसाहित्यस्य स्वरूपं परिधिश्च । अपभ्रंशस्यार्थः भाषावैज्ञानिकतत्त्वानि विस्तारक्षेत्राणि च ।	1	1	16-20
		यूनिट II	अपभ्रंशव्याकरणस्य प्रमुखनियमाः, अपभ्रंशस्य व्याकरणसाहित्यम् हेमशब्दानुशासनेऽष्टमाध्यायस्य चतुर्थपादे 329 सूत्रात् 446 सूत्रपर्यन्तम् ।	1	1	16-20
		यूनिट III	कहकोसु ग्रन्थस्य परिचयः, द्वाविंशतिसन्ध्यन्तर्गतस्य 1-16 कडवकानामध्ययनम् ।	1	1	16-20
		यूनिट IV	शोधप्रविधिमाश्रित्य योगीन्दुविरचितस्य योगसारस्य परिचयः	1	1	16-20

पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।

पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः ।

सङ्गतिः - अपभ्रंशसाहित्यस्य सौन्दर्यतत्त्वाधिगममूल्यनिर्णयाय छात्रप्रतिभाविकासाय पत्रस्य सङ्गतिरधिगन्तव्या।

फलितांशः - अपभ्रंशसाहित्यपरिचयेन छात्राः समग्र-आधुनिकभारतीयभाषया सह अन्तःसम्बन्धं स्थापयितुं समर्थाः स्युः।

परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च

मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)

परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते ।

निर्धारितपाठ्यग्रन्थाः -

1- सिद्धहेमशब्दानुशासनम्- हेमचन्द्राचार्यविरचित म्, सम्पादक- प्यारचन्द्र मा.सा. (प्रियोदया हिन्दीव्याख्या सहित) प्रकाशक – आगम, अहिंसा-संहिता एवं प्राकृत संस्थान, उदयपुर, राजस्थान

2- कहकोसु- मुनिश्रीचन्द्र, सम्पादक- डॉ. हीरालाल जैन, प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी, अहमदाबाद, गुजरात, 1969

3- योगसारो, आचार्य, योगीन्दुदेव कृतः, सम्पादक- ए.एन.उपाध्ये, श्री परमश्रुत प्रभावक मण्डल, श्रीमद् राजचन्द्र आश्रम, अगास, आणंद, गुजरात, 2000

सहायकसन्दर्भग्रन्थौ - 1- अपभ्रंश एक परिचय, डॉ. कमलचंद सोगाणी, अपभ्रंश साहित्य अकादमी, जैनविद्या संस्थान, श्री महावीरजी, राजस्थान, 2000
2- प्राकृत भाषा एवं साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास, डॉ. नेमिचंद्र शास्त्री, तारा बुक एजेन्सी, वाराणसी, 1988

प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च ।